

ΚΗΦΙΣΙΑΣ 215

Τα διλήμματα της οικονομίας

Η επόμενη ημέρα και οι αποφάσεις

Μόλις φανεί το τέλος του υγειονομικού προβλήματος, στο κέντρο της προσοχής θα βρεθεί η οικονομική κρίση. Γιατί, παρά την αρχικά ισχυρή ανάκαμψη της ζήτησης, θα υπάρχει κρίση, και μάλιστα σε παγκόσμιο επίπεδο. Θα χαρακτηρίζεται από μεγάλες ανισορροπίες, προκλήσεις και ευκαιρίες, βάζοντας την οικονομική πολιτική μπροστά σε διλήμματα.

γράφει

ο ΝΙΚΟΣ ΒΕΤΤΑΣ*

*Γενικός διευθυντής του IOBE, καθηγητής στο Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ μπήκε στη νέα κρίση με ασθενέστερη παραγωγική βάση και υψηλότερο χρέος από τις άλλες ευρωπαϊκές. Η οικονομική πολιτική στράφηκε στην απευθείας στήριξη των επιχειρήσεων και των εργαζομένων, με γενικά θετική επίδραση. Οι βραχυχρόνιοι δείκτες, όμως, δεν αποτυπώνουν το βάθος του προβλήματος. Έτσι, σε μια χρονιά βαθιά ύφεσης, η ανεργία δεν αυξήθηκε, ούτε οι πτωχεύσεις, ενώ το ισοζύγιο δημιουργίας επιχειρήσεων κινήθηκε θετικά. Αυτή, φυσικά, είναι μια μαγική εικόνα: η προστασία αναγκαστικά θα αποσυρθεί σταδιακά και τότε θα φανούν οι πραγματικές πιέσεις.

ΜΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ανισορροπία αφορά την αγορά εργασίας. Και πριν από τη νέα κρίση, όχι μόνο η ανεργία ήταν εξαιρετικά υψηλή, αλλά και η συμμετοχή στο εργατικό δυναμικό αναμικτή. Οι αναπόφευκτοι περιορισμοί που έφερε η πανδημία σε εργασία και παραγωγή δημιουργούν νέες ισχυρές πιέσεις, ιδίως σε τομείς που είναι διαχρονικά κεντρικοί για την απασχόληση στη χώρα, όπως ο τουρισμός, το λιανικό εμπόριο, η εστίαση και οι μεταφορές. Ανάλογη επίδραση έχουν και οι τεχνολογικές εξελίξεις, που επιταχύνονται. Η επίπτωση θα είναι βαρύτερη σε όσους δεν έχουν εξειδίκευση και στους νέους. Πώς θα δημιουργηθούν νέες θέσεις εργασίας υψηλής αξίας και θα αντιστοιχηθούν με τις αναγκαίες δεξιότητες;

ΜΙΑ ΔΕΥΤΕΡΗ ανισορροπία εμφανίζεται στο δημόσιο ταμείο. Από τον προγραμματισμό για πλεονάσματα, ώστε να μειώνεται το χρέος, η ανάγκη αντιμετώπισης της πανδημίας μάς έφερε σε υψηλά ελλείμματα και νέο δανεισμό. Χάρη και στην ομπρέλα προστασίας της νομισματικής και δημοσιονομικής πολιτικής στην Ευρώπη, τα επιτόκια παραμένουν χαμηλά, όμως οι

Χάρη και στην ομπρέλα προστασίας της νομισματικής και δημοσιονομικής πολιτικής στην Ευρώπη, τα επιτόκια παραμένουν χαμηλά, όμως οι πολιτικές ελλειμμάτων και ρευστότητας έχουν όρια και δεν είναι δωρεάν

πολιτικές ελλειμμάτων και ρευστότητας έχουν όρια και δεν είναι δωρεάν. Η εξορρόπηση του δημόσιου ταμείου θα πρέπει να δρομολογηθεί ακριβώς σε ένα διάστημα κατά το οποίο εργαζόμενοι με μειωμένα εισοδήματα, νοικοκυριά με σσσωρευμένες υποχρεώσεις, επιχειρήσεις με μειούμενα έσοδα και κλάδοι που αδυνατούν να παρακολουθήσουν τις εξελίξεις είναι αναμενόμενο πως θα στραφούν στο κράτος για διαγραφής χρεών και υποχρεώσεων, αύξηση επιδομάτων, μείωση φόρων και για ρυθμιστικές παρεμβάσεις. Ποιες πρέπει να είναι οι προτεραιότητες για να διατηρηθεί η αξιοπιστία της οικονομικής πολιτικής και να μην υπονομευθούν οι προοπτικές ανάπτυξης;

ΜΙΑ ΤΡΙΤΗ ανισορροπία αφορά το εμπορικό ισοζύγιο της χώρας, που είχε διορθωθεί με σημαντική προσπάθεια κατά τη δεκαετή κρίση. Η ισχυρή στήριξη που έδινε ο τουρισμός σταμάτησε απότομα. Μέρος του κενού κάλυψαν η μείωση του κόστους για εισαγωγή ενέργειας και η πορεία των εξαγωγών προϊόντων. Όμως,

συνολικά, οι εξαγωγικές επιδόσεις της χώρας είναι ιδιαίτερα ασθενείς: έχουμε μια κλειστή οικονομία με χαμηλή ανταγωνιστικότητα. Πώς θα υπάρξει συστηματική βελτίωση του εμπορικού ισοζυγίου, με τις εξαγωγές να ανταποκρίνονται και στις τεχνολογικές εξελίξεις;

ΕΚΤΟΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΝΑΓΚΗ επούλωσης των πληγών από τη νέα κρίση το συντομότερο, υπάρχει ένας ακόμη λόγος για αποφασιστικές κινήσεις της οικονομικής πολιτικής. Παρά τις ισχυρές αναταράξεις, η διεθνής ζήτηση θα ανακάμψει, με τις υγειονομικές και τεχνολογικές εξελίξεις να δημιουργούν μεγάλες ευκαιρίες και να αναδιατάσουν τον καταμερισμό εργασίας. Η στήριξη από την Ευρωπαϊκή Ένωση, άμεσα με το Ταμείο Ανάκαμψης και έμμεσα με περιβάλλον χαμηλών επιτοκίων, είναι επίσης κρίσιμος παράγοντας. Σε αυτό το πλαίσιο, οι ανισορροπίες στην εργασία, στα δημοσιονομικά και στο εμπορικό ισοζύγιο μπορούν και πρέπει να αντιμετωπιστούν με θετικό τρόπο. Με υποστήριξη της μισθωτής εργασίας και της καινοτομίας στην επιχειρηματικότητα. Με εκσυγχρονισμό της εκπαίδευσης και της κατάρτισης. Με ριζική απλούστευση των διαδικασιών, ώστε οι επιχειρήσεις να επικεντρώνονται στην παραγωγή ανταγωνιστικών προϊόντων και υπηρεσιών και όχι στη διαχείριση του γραφειοκρατικού βάρους.

ΑΥΤΟ ΜΑΣ ΦΕΡΝΕΙ σε μια τελική ανισορροπία της επόμενης ημέρας. Οι εγγενείς δυνάμεις του οικονομικού και του πολιτικού συστήματος ωθούν προς τη διατήρηση της υφιστάμενης δομής και την προστασία των σχετικά ισχυρότερων συμφερόντων. Θα μπορέσουν αυτές να εξορροπηθούν από την ανάγκη απελευθέρωσης του πραγματικού δυναμικού της οικονομίας και μιας νέας αναπτυξιακής πορείας; Επιτρέπουν οι σημερινές αγκυλώσεις του κράτους και των αγορών τις άμεσες κινήσεις που είναι απαραίτητες; Τα σχετικά διλήμματα κάνουν τους επόμενους μήνες ιδιαίτερα κρίσιμους.

